

Plus Exclusief

Hoe kon het zo misgaan voor de veelgeprezen Amsterdamse Fixbrigade? 'Ze hebben appels met peren vergeleken'

De Fixbrigade in september 2022 aan het werk in een woning in Amsterdam-Oost. 'Als geen ander weten ze hoe ze de doelgroep moeten benaderen.' BEELD EVA PLEVIER

Niet de veelgeprezen Fixbrigade, maar een stichting uit Utrecht heeft bij de gemeente Amsterdam de aanbesteding gewonnen om duizenden tochtige huurwoningen beter te isoleren. Hoe kan dat? En hoe nu

onzeker en huurders vrezen vertraging. ‘Dit stookseizoen wordt het niks meer.’

Tim Wagemakers en **Bart van Zoelen** 10 januari 2024, 03:00

Een TNO-evaluatie leest als een tien met een griffel voor de Fixbrigade. Zo’n van onderop ontwikkelde methode om huurders aan een minder tochtig huis te helpen leidt tot significant minder kou, energiekosten en financiële zorgen. Bewoners raken zelfs meer betrokken bij de buurt, zegt TNO-onderzoeker Arianne van der Wal over organisaties die zo lokaal geworteld zijn als de Fixbrigade. “Als geen ander weten ze hoe ze de doelgroep moeten benaderen.”

Het verklaart nog maar eens waarom politici tot voor kort weglieden met de Fixbrigade. Zelfs koningin Máxima kwam langs voor een werkbezoek. De in de Dapperbuurt bedachte isolatieaanpak bestrijdt de armoede die door torenhoge energierekeningen snel oploopt, haalt meteen werklozen uit de bijstand en wantrouwend geworden Amsterdammers uit hun isolement. Het versterkt elkaar, zegt Van der Wal. “Wanneer fixers uit de wijk zelf afkomstig zijn, weten ze waar de slechtste woningen staan en de meeste hulp nodig is.”

Totaal verrast

De verbazing was daarom groot toen niet de Fixbrigade door de gemeente werd ingeschakeld om 5050 huurwoningen zo’n snelle opknapbeurt te geven. **Na een aanbesteding kwam een Utrechtse stichting, Energiebox, in december als winnaar uit de bus.** Niet alleen waren partijen in de gemeenteraad totaal verrast, het was bovendien tegen het zere been van organisaties die opkomen voor huurders in buurten met veel achterstallig onderhoud.

Zo verwijt Red Amsterdam Noord de gemeente dat de aanbesteding veel te lang heeft geduurd. In de volste verwachting de aanbesteding te winnen had de Fixbrigade voor de eerste maanden van dit jaar al een goedgevulde agenda. Energiebox moet nu eerst nog een klussersteam opbouwen. “Dit stookseizoen wordt het niks meer,” denkt Selli Altunterim van het bewonerscollectief, terwijl het kabinet de voor deze winter bestemde miljoenen al in maart 2023 beschikbaar stelde.

Het zal voor het Utrechtse Energiebox daarnaast moeilijk worden om achter de voordeur te komen van huurders die alles wat via de overheid komt per definitie wantrouwen, verwacht Altunterim. Veel moeilijker dan de Amsterdamse Fixbrigade, die daar juist jaren in heeft geïnvesteerd.

Het roept de vraag op hoe dit zo gelopen is. Wethouder Zita Pels (Volkshuisvesting) stond toch ook met haar neus vooraan toen de koningin op bezoek kwam? Uitbreiding van de Fixbrigade werd zelfs beloofd in het coalitieakkoord dat PvdA, GroenLinks en D66 vorig jaar sloten. In het voorjaar beloofde Pels de gemeenteraad nog dat de Fixbrigade sowieso behouden zou blijven. Hoe kon het zo misgaan voor de Fixbrigade? En hoe nu verder?

Fixbrigade werkt grondiger

“In de aanbesteding zijn appels met peren vergeleken,” volgens Jannekee Jansen op de Haar, een van de drijvende krachten achter de Fixbrigade. In het programma van eisen somde de gemeente een lange rij werkzaamheden op die nodig kunnen zijn, maar de Fixbrigade gaat een stuk grondiger te werk.

Ze geeft het voorbeeld van de ‘kaderprofielen’ rond deuren en ramen die precies in elkaar grijpen en daardoor voor eens en altijd

raam dat twee keer per jaar opengaat, blijft dat wel zitten, maar niet in een deur die twee keer per dag wordt dichtgedrukt.” In het bestek voor de aanbesteding staat wel de tochtband, maar staan niet de speciale tochtstrips die de Fixbrigade gebruikt. De bevestiging is een secuur werkje en daarom is de Fixbrigade niet in een paar uur klaar.

Nog een voorbeeld: statushouders, schoolverlaters en andere Amsterdammers met een afstand tot de arbeidsmarkt leren bij de Fixbrigade een vak aan de hand van ervaren werkmeesters. Ook dat is bewerkelijk. “Dat kan je in zo’n tender niet kwijt,” zegt Jansen op de Haar. De Fixbrigade weet de doelgroep te bereiken via buurtorganisaties en bijeenkomsten, gaat niet huis-aan-huis de deuren langs. Dan doen toch vooral hoogopgeleiden open die overdag thuiswerken. “Mensen die de weg toch wel weten te vinden.”

Als duur uit de bus

Terugblikkend concludeert ze dat de Utrechtse concurrent meer ervaring had met aanbestedingen. Ze steekt ook de hand in eigen boezem: de Fixbrigade kwam als duur uit de bus, omdat het lastig bleek om de kosten goed in te schatten. Maar toch vooral, vindt Jansen op de Haar, omdat de aanbesteding uitgaat van minder grondig werk. Als je het zo bekijkt, is de titel van de aanbesteding veelzeggend: de gemeente zocht een ‘energiebespaarservice’, geen fixers of Fixbrigade.

Hoogleraar Willem Janssen, verbonden aan de Universiteit van Utrecht en Groningen, doet al jaren onderzoek naar aanbestedingsrecht. Hij ziet iets wat vaker gebeurt. “Er is een leuk huwelijk tussen een kleine sociale partij en de gemeente die het omarmt. Dan moet er opgeschaald worden en komen

Doel daarvan is om een gelijk speelveld te creëren en corruptie of belangenverstrengeling tegen te gaan. “Het gaat om belastinggeld, dus het is goed dat er via de aanbesteding de partij wordt gecontracteerd die het beste de opdracht kan uitvoeren. Dat is vervelend voor de partij waarmee eerder werd samengewerkt, zeker als die nieuwe partij hetzelfde kan qua kwaliteit, maar dan goedkoper.”

Janssen ziet hoe veel gemeenten worstelen, omdat ze graag lokale partijen willen helpen. “Maar je kunt in een aanbesteding niet eisen dat een partij al lokaal geworteld is.”

De gemeente heeft geprobeerd om de Fixbrigade te beschermen tegen de concurrentie van bedrijven, door te kiezen voor een speciale aanbesteding. Daarin was een voorwaarde om mee te kunnen doen dat minstens 30 procent van het personeel een afstand tot de arbeidsmarkt heeft.

Maar: ook het Utrechtse Energiebox voldoet daaraan. Energiebox, dat drieduizend woningen heeft gefixt in onder meer Amersfoort, Eindhoven, Tilburg en Utrecht, is een sociale onderneming zonder winstoogmerk. Wel met een commercieel moederbedrijf, maar dat speelt volgens de gemeente geen rol. Fixbrigade heeft nog overwogen om de uitkomst aan te vechten bij de rechter, maar zag daar toch vanaf omdat het vergeefse moeite leek.

Koel briefje van hoge ambtenaar

Hoe nu verder? De nood is hoog bij de Fixbrigade, die voor een structurele toekomst alle hoop had gevestigd op de aanbesteding van de gemeente. Er zijn afspraken gemaakt met huurders, werkmeesters zijn ingeroosterd. De Fixbrigade zou graag verder gaan met een subsidie van de gemeente. Waarom ook niet? Die ga

Maar die hoop bleek kort voor de kerst ijdel. Het klemmende appèl dat Jansen op de Haar per mail had gericht tot alle wethouders, werd beantwoord door een koel briefje van een hoge ambtenaar. Vrij vertaald: de gemeente kon niks meer voor de Fixbrigade betekenen.

Om het hoofd boven water te houden, is de Fixbrigade een crowdfunding begonnen. Alle eerdere subsidies van stadsdelen zijn bijeen geschraapt, zodat de organisatie het nog drie maanden kan uitzingen. “We hebben unaniem gezegd: we gaan door. We laten ons niet klein krijgen door de gemeente.”

Onaangename verrassing

In februari debatteert de gemeenteraad over de uitkomst van de aanbesteding. Voor linkse partijen in de gemeenteraad was het een onaangename verrassing dat de Fixbrigade de aanbesteding verloor, waar het eerder al een teleurstelling was dat de dagbesteding bij kwekerij Osdorp moest sluiten na een verloren aanbesteding. Sommige partijen willen daarom van het aanbesteden af of in ieder geval meer kunnen sturen aan wie een opdracht wordt gegund.

Dat zal niet meevallen, voorspelt hoogleraar Janssen. Europese aanbestedingsregels laten weinig ruimte voor het gunnen van een opdracht aan een specifieke partij. En dat terwijl een keuze voor de Fixbrigade de beste garantie blijft dat de woningen grondig worden geïsoleerd, zegt TNO-onderzoeker Van der Wal. “Hiervan weet je vrijwel zeker dat het geld effectief wordt besteed. Voor de aanpak die de gemeente nu heeft gekozen, is nog geen bewijskracht. Die hebben we nog niet onderzocht.”

